

Fiatalos, üde arczbőrt

varázsol elő 10 nap alatt és eltávolít minden teletthibát, ugymint mitesszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, likacsos, hervadt, pettyhült bőrt, a Dr. Kessling-féle szappán-szer. A kúra egyszeri, otthon végeshető, minden feltűnés nélkül. Befejezése után az arcbőr ragyogó szépségben, gyermeki üdeségben és tisztaságban pompázik. 1 üveg 15.— K. Diszkrét szállítás utánvéttel. — Gyár: **HIVARYON & Co.** — Székhely: **GROSS ANTAL** Budapest, VIII., József-körút 23. (Főemelet 1.)

Alapítva 1810-ben. **Haltenberger Béla Kassa**

ruhafestés, vegytisztítás, gallértisztítás.

A GYÁR TELJES ÜZEMBEN VAN.

Gyász esetben ruhafestés fekete és egyenruhák tisztítása soronkívül.

**RENDELÉS NÉL
SZIVESKEDJÉK
LAPUNKRA
HIVATKOZNI**

A MAGYAR KÖNYVTÁR

Szerkeszti
RADÓ ANTAL

új füzet:

891. szám

BERCZIK ÁRPÁD

NÉGY KOSÁR

ÉS EGYÉB VIG TÖRTÉNETEK

Ára 40 fillér.

A népszerű magyar humorista napfényes derűsügi új elbeszélései.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Második kiadásban jelent meg

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és
tájékoztató a nagyközönség számára

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából
szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgáriisk. tanítóképzőintézet tanára,
egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Ára 12 korona.

E kötetet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Litty Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanár, Rácz Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölcsesek, és a háború, elmékedések a jövőről; befejezésül: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrássy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.

12. SZÁM. 1918. (65. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, MÁRCIUS HÓ 24.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egész évre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

ISMERETEK TÁRA

Szerkesztik ENDREI ÁKOS és MÁRTON JENŐ

Az Ismeretek Tára az iskolai ismereteknek rövid, de alapos magyarázata. — Eddig megjelent:

1. Szemkő Aladár. Magyar nyelvtan helyesírási szó-tárral — K 1.40
2. T. Badinyi Sándor. Magyarország oknyomozó története. Áttekintő összefoglalásokkal, érettségi és tan-képesítő vizsgálatra készülőknek — K 1.80
3. Solty Kornél. Latin nyelvtan gyakorlatokkal és két színes táblázzal — K 1.80
4. Lenkei Ferenc. Algebra — K 2.—
5. Ujj Gyula. Természettan. I. kötet: Mechanika. Akusztika — K 2.80
6. Ujj Gyula. Természettan. II. kötet: Fénytan. Hőtan. Mágnesség. Elektromosság. Kozmografia — K 2.80
7. Márton Jenő. Német nyelvtan olvasmányokkal és gyakorlatokkal — K 2.—
8. Endrei Ákos. A magyar irodalom története a fontosabb művek tartalmi ismertetésével. I. rész: Kisfaludy Károly felléptéig — K 2.—
9. Endrei Ákos. A magyar irodalom története a fontosabb művek tartalmi ismertetésével. II. rész: Kisfaludy Károly felléptétől a legújabb korig — K 2.—
10. Solty Kornél. Latin mondattan T. Livius, Corn. Nepos, J. Caesar és Phædrus műveiből vett olvasmányokkal kapcsolatban — K 2.—
11. Lenkei Ferenc. Geometria I. rész: Planimetria és trigonometria — K 2.—
12. Lenkei Ferenc. Geometria II. rész: Stereometria és analitika — 2.—
- 13—14. Sajtó alatt.
15. Fehér Jenő. A tavaszi flóra legközönségesebb virágos növényeinek könnyű és gyors határozója. Kezdők számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.60
16. Tauber N. Nándor. Rövid kereskedelmi levelezés a megfelelő német szólásmódokkal — K 2.80
17. Fehér Jenő. Az őszi flóra legközönségesebb virágos növényeinek könnyű és gyors határozója. Kezdők számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.20

A LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. kiadása.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

ARGENTOIANU, A ROMÁN KÜLDÖTTÉK VEZETŐJE GRATZ GUSZTÁV KÜLÜGYI OSZTÁLYFŐNÖKKEL.

A ROMÁN BÉKETÁRGYALÁSOK. — Eufa felvétel.

SZÍNHÁZ.

— Gábor Andor: A princez; a Vigszínházban. —

Az igazi dráma olyan virág, a mely az élet fájáról bimbózik és virágzik ki; gyökerei messze elnyúlnak a színpadról ismeretlen távolságokra, a hol az élet nagy rejtelmei sötétlenek. Csakhogy mint minden, a mi igazán nemes és értékes a világon, az ilyen igazi dráma is nagyon ritka, kivételes emberek szívéből, kivételes alkalmakkor nő ki. A mai színházi nagy-üzem, a mely, mint minden nagy tökélet forgató gazdasági szervezet, folytonos és bő produkciót követel, nem tudna ilyen kivételes alkalmak kivételes szüleményeiből megélni. Fejlesztett tehát magának külön drámai műfajokat, a melyek alkalmassak az üzem táplálására, mert létrejvetelük nem kíván semmi kivételt, mindig számosan lehetnek, a kikben megvannak azok az ügyességek, a melyek erre elegendők s így az állandó termelés mindig biztosítva van. Sőt az állandó és tömeges fogyasztás is, mert az igazi nagy dolgok élvezéséhez nem mindig és nem mindenkinek van lelki koncentrációja; ez még a fogékonyak számára is inkább a szellemi ünnepek dolga, míg az átlagos színpadi munka mindenképpen elszórakoztat, még az egészen fogatékony fogékonyágúakat is és ha egy kis izléssel van csinalva, nem okvetlenül taszítja vissza a finomabb igényűeket sem. A ki szórakozni akar, annak az illető szórakozó helyhez kell alkalmaznia az igényeit.

Az ilyen színházi munka természetesen nem bírja el a szó szoros értelmében vett kritika szempontjait. Nem élet-valóságokkal dolgozik, hanem requisitumokkal, nem állít maga elé művészi célokat, hanem csak színházakat, nem invenziót — új dolgok vagy új szemléleti módok kitalálása — sugallja, hanem az ismert és rég bevált motívumok ügyes kombinálásával és permutálásával igyekszik felkelteni az újdonság eszlódását. Ha ügyesen, élmén és némi izléssel csinálja ezt a matematikai műveletet, akkor nem kívánhatunk tőle többet. Forgalmi árút kínál, nem művészi alkotást s azt kell csak kívánni tőle, a mit kínál. A poézis ideáljaihoz csak annyit a köze, mint a díszmű-áros bazárok árúinak Rodin műveivel.

Gábor Andor, a ki nagyon helyes ítéletű és okos író, bizonyára maga sem kívánta, mikor új darabját, *A princez*-et írta, hogy munkáját más szempontból ítéljék meg. Ő sajátos ökonomiával helyezkedett el az irodalomban. Vannak órái, a mikor szép és emelkedett viszonyban van a muzával, — ilyenkor írja verseit. A na p többi részében aztán függetlenül a műsától, mint a közönség szórakoztatója dolgozik, többé-kevésbé mulatságos kabaré-tréfákkal, kuplékkal és színdarabokkal. A verseiről lehet akármi nézetünk, elbírák a legkomolyabb kritikai mértéket is — egyéb dolgai többnyire többé-kevésbé kiesnek a komoly kritika hatásköréből. Új darabja is ez utóbbi kategóriába tartozik. Pszichológiai megvilágítást, lélekrajzot, társadalmi kritikát, életfilozófiát hiába keressünk benne, semmiképpen sem emeli fel a nézőt a művészet magasságaiba, inkább ő maga száll alá a nézőtér színvonálára, a közönség közé, a mely akkor mulat jól, ha a saját élet-felfogását, erkölcsét és izlést tárják elébe ügyesen mulattató formában.

A princez összes motívumai rég kipróbált színházi motívumok, a melyeknek a sok használattól elkopott az a kapcsolatuk is az élettel, a mi valaha volt. A dúsgazdag zsidó lány, a kinek hercegi férjét szeretnek szülei. (Itt mindössze az az újság, hogy a fiatal férj herceg. Eddig csak bárókat, grófokat szerepeltettek az írók.) A bankár-báró, a kinek a pénze és friss hétágú koronája alatt mindig ott vakarózik a parvenű, a hiú liba báróné, a csupa konvenzió és merev forma öreg herceg, a naív, tapasztalatlan kis herceg, a férfiakat ötös fogatban maga előtt hajtó hetéra színész. Mindezeket már úgy ismerjük, hogy szinte tegezni tudnók őket. Az originalitás a permutációban van, a hogy ezeket az alakokat és sorokat az író keveri, egymással viszonyba hozza, s a hogy az egész színházi masinériát működteti. A herceg megvallja a nász estéjén menyasszonyának, hogy nem szereti, sőt a színésznőt szereti egy ostoba kis diák veszekedett szerelmével. A kis hercegné bájos okosságával, menyasszonysága alatt feltámadt szerelmével és mindenképpen felett boldognak-lenni akarásával minden áron vissza akarja szerezni férjét, a ki igazában még nem is férje. Ezért barátkozik a színésznővel, meg-

hívja magához, beugratja hetéra-jelkének kitarásába, hogy a csalódott princez ő hozzá hajljon. A többi, a hercegné felháborodott apjának és az öreg hercegnek az összeütkezését s a mi még hátra van, játszva intézi el a végre boldoggá lett asszonyka. Mindez stultán, lényünkbe semmivel sem kapcsoló dolog, nem viszünk haza belőle semmit. De a míg néztük, nem mulattunk rosszul. En legalább megvallom, egészen jól mulattam egyes részekben, sőt néhány jelenetben mintha az íróból is láttam volna egyet-mást felvillani a sok ügyeskedés közben. A dialógus pedig határozottan jó, van benne verve, elmésség, az egymásba kapcsolódó szavakkal és szólamokkal való könnyű játék. Egészen véve a maga műfajában helytálló darab, a mai publikum tetszése szerint való. Gábor Andor tisztességesen szolgálta ki a maga közönségét.

Egy jó szerepet is adott: a hercegnét, a kit *Varsányi Irén* játszik. Egészen neki való szerep, azokat a tulajdonságokat tételezi fel, melyek *Varsányi Irén*nek legjobb tulajdonságai: bájos szeretetreméltóságot, fölényes okosságát, diszkrét érzelmességét. Az első felvonás félig bohókás jeleneteiben, mit sem sejtő boldog várakozásában elragadó volt, jó ideje nem láttuk már ilyeneket. A komolyabb tónusú második felvonásban, a mikor az okosságot kell kifelé fordítani, mindig éreztetni tudta, hogy ez ugyanaz a bájos nő, a kit az első felvonásban láttunk, csak másképp van felénk fordulva, mikor a darab legvégén ismét a szerelmes s boldog nőt fordítja felénk, ez olyan, mint egy kedves viszontlátás. *Hegedűs* az öreg báró, *Fenyvessy* az öreg herceg szerepében jól bevált, sokszor, de mindig szívesen látott érényeit mutatták meg ábrázoló művészetüknek. *Góth* újabbban erősebben hangsúlyozott komikus vénájával aratott sikert, *Góthménak* sem új a színésznő szerepe, a melyet kitünően tud eljátszani. *Kertész Dezső* is megállja helyét. A darab nem ad módot arra, hogy a színészek új dolgokat csináljanak, regiszterüket kiszélesítsék, de már ismert és kedvelt ábrázoló módjaik bemutatására annál jobb alkalmakat nyújt. Jó színészek könnyen és biztosan viszik sikerre az ilyen darabot.

Schöpflin Aladár.

A COTROCENI KIRÁLYI KASTÉLY BUKAREST MELLETT, A HOL A ROMÁN BÉKETÁRGYALÁSOK FOLYNAK ÉS A HOL KÉT ÉV ELŐTT A ROMÁN KORONATANÁCS A HÁBORÚT ELHATÁROZTA.

KAPITULÁLT OROSZ LOVASSÁG A BRAILÁBA VIVŐ UTON.

A KAPITULÁLT OROSZ HADOSZTÁLY BEVONUL BRAILÁBA.

EGY OROSZ HADOSZTÁLY A ROMÁNOKKAL A SZERETH-FRONTON VIVOTT HARCOZ UTÁN BRAILÁNÁL ÁTMENT A NÉMETEKHEZ ÉS MEGADTA MAGÁT NEKIK. — Eufa felvételei.

DEBRECZENI KORZÓ.

Elbeszélés. — Irta Farkas Imre.

A városházától Dömök Béla fűszerkereskedéséig, a Szent Anna-utca sarkáig, — eddig terjed a debreczeni korzó. Déljában néptelen a széles Piac-utca, székekről zörög a hepehupás kövezet, a Kistemplom árnyékos oldalán itt-ott lézeng valaki, — de a napos oldalon hemzseg az ember. Jönnek szép leányok, nyalka tiszták, köszönnek egymásnak, összemosolyognak, — komoly, nehézkes léptű czivipárok erre mennek haza a zsoltáros könyvvel, merész kalapú, bodros hölgyek, a színtársulat tagjai, — a kik a próba után még végigsétálnak a korzón. Az ügyvéd az irodai órák után, a tanár az előadás után még végigmelegíti a piac-utczán napot élvezni, embereket látni, — a Riesz Lápót czukrász híres haséi az üvegtábla mögött nagy garmadában csalogatják a járókelőt. Kling-klang, szól a kollégium öreg csemettyűje, jönnek a diákok, kicsik-nagyok, jogászok, a kik monoklit erőltetnek a szemükre és a fiatalság tökéletes merészségével méregetik a leányokat, teológusok, sujtásos fekete kabátokban, lábatlankodó gimnazisták, a kik mindenkinél közelebb, bujkálnak a lebegő nőruhák között és röhögnek minduntalan, minden igaz ok nélkül.

Ösmer itt mindenkit, látják egymást virulni, fejlődni, megőregedni, tudnak egymásról mindent, vagy még annál is többet. Látják a gyermekeket fölcsperedni, a fiuk bajszukat pelyhedzeni, látják őket katonaruhában és ilyenkor elfacsarodik a szívük. Mert ha szólják, szapulják, csepillik is egymást, alapjában véve szeretik egymást. Ismerik az egymás apját, anyját, apró társadalmi különbségek keletkeznek és enyésznek el, vagyonok halmozódnak és eltozódnak, azt mind tudják és számon tartják azok az emberek, a kik mintha egy családdal tartoznának, évek, évtizedek óta ott tolonganak, lelépik az egymás sarkát, mosolyognak vagy dühösen néznek egymásra, ismerik vagy annyira ismerik, hogy már nem is ismerik meg egymást, emberek, a kik ott járnak-kelnek a debreczeni városházától, Dömök Béla fűszerkereskedéséig és vissza.

Néha-néha akad egy-egy meglepetés, egy-egy előkelő idegen, a kinek, mint a Nagytemplomot és a Csokonai-szobrot, megmutatják a korzó, egy-egy híresebb művész, a ki a színdirektor oldalán végigsuhog a korzón és az itt-ott kiragasztott színpadon kutatva keresi a nevét, a vagy egy-egy ifjú leány, a kit a gyerekszoba mélyéből visz ki az anyja sétára, mert már ideje, hogy tudomást vegyenek az emberek róla.

Ilyen meglepetés volt — emlékszem — Jablanszky Margit. Azt se tudtuk, hogy a világon van, egyszerre csak megjelent, jólszabott kosztümben, fölcsapott bársonykalappal, kitűnő cipőkben, megjelent az anyja oldalán, a kék szemű mindenkiére ránevet és mi egyszerre meg voltunk babonázva. Angol metszeteken, levelező lapokon láttunk ilyen szemeket és ilyen friss és karcsú alakot. Az első esztendőben mindnyáján szerelmeseink voltunk belé és a jogakadémiai termék padjai tele voltak véve a J. M. betűkkel, Futó Géza, a kollégium költője, ékes rigmusokat írt róla a «Debreceni Ellenőr»-be, azután megszoktuk és vártuk az újabb csodát. Mert — mi tőrés-tagadás — Jablanszky Margit sehogyan se vállalt bennünket, apró jogászokat, csip-csup tisztesséket. A lelke is a legújabb divat szerint volt öltözve. Nagy ambíciói voltak. Elegáns szalonokról álmodozott, a hol fényesen cigarettáznak a nagyvilági hölgyek. Utazásokról, Itáliába, Svájcba. A karcsú alakjához megfelelő milieut álmodott magának és — abban élt. Virult, mint egy titokzatos orchidea, Debreczenben, a Nagy Perczes-utczában.

Egyszer aztán nagy szenzáció verte föl a várost. A sötét közös huszárokat elhelyezték valahová Galiciába és világoskékek jöttek helyükbe. A monarchia legkülönb ezrede. Vilmos huszárok. És egy szép napon tele lett kék atillákkal a korzó. Ismeretlen színek, ismeretlen emberek. A tiszták majdnem mindenike kék szalagon szokatlan formájú-rendjelet viselt, a Vilmos huszárok bécsi látogatásának és emléke. Jöttek frissen, elegánsan és vidá-

man, még rajtuk volt a katonái imádó császárváros jövedelvi könnyelműsége. A czukrászdában cogaot ittak, a kaszinóban kártyáztak, tudomást vettek a legjobb kocsmákról és a legszebb hölgyekről, a cigányok Strausz és Ziehrer keringőket gyakoroltak és a leányok, az öreg kisasszonyoktól kezdve, le a Dóczy leánynevelő-intézet növendékei, csak a kékhuszárokról álmodtak.

A legcsinosabb leány, a legkedvesebb lump Strahlenberg Henrik gróf volt köztük, barna, karcsú fiú, a legérgebb osztrák mánás-családból, a legrégebb bécsi palotából. Négy személyesű lóval vonult be Debreczenbe, egy lovászmesterrel, három inással és egy sófforrel, egy ciztróm-sárga automobilal és ötven láda pezsgóval. A pezsgőt elvitette a Bika-szállóba és dugópénzt fizetett minden üveg után. Az összes tiszták, de még a cigányok, még a pincérek, de sőt még a Magyar-banda cimbalomhordozója, a «tróger» is Moet et Chandon pezsgőt ivott akkoriban. Strahlenberg Henrik, ha ivott, akkor sírva fakadt és összetört maga körül mindent. Már pedig nagyon gyakran ivott és nagyon gyakran fakadt sírva.

Egy szép napon, a mikor már a mindenna pos botrányokról méltatlankodó cikkek kezdtek megjelenni a helyi sajtóban, Strahlenberget együtt láttuk a korzón Jablanszky Margittal. Hogy kerültek össze? Ma se tudom. Összeilőbb párt keveset láttam még. A fiú csak valamivel volt magasabb, mint a leány és ragyogóan szépek voltak. A merre mentek, kutató, érdeklődő és mohó pillantások kísérték őket. Jablanszky Margit furdótt ezeknek a tekinteteknek a fényében, mint a lepke a nap sugarában.

Azután elmaradtak a korzóról. De a korzó tudta, hogy mindig együtt vannak. Itt-ott látták őket, a Nagyerdő mélyében, az elhagyatott tölgyfa úton, vagy pedig túl a vasúti síneken, a Tóczós-kert felé. Este a páholyban (C. bérletben volt páholyuk Jablanszkyknak) a lány fiatal, üde alakja mögött mindig ott sötélt a Strahlenberg Henrik napbarnította profilia.

Megindult a szóbeszéd városzerte. «Mire való ez?» «Mi lesz a vége?» «Hogy engedheti az édesanyja?» «Az is csak olyan volt lánykorában.» — Szerencse, hogy nem debreczeni familia, csak afféle jött-ment, — mondta az egyik helybeli nagyság. Mert Jablanszkyt valahonnan a felvidékről hívták Debreczenbe, a Nagytakarék-pénztárhoz.

A szép Jablanszky Margit szemébe most valami komoly, szenvedő vonás költözött. Nem nézett se jobbra, se balra, úgy fogadta a köszöntéseket, mint egy nagyhercegnő, a ki kénytelen leszállni a nép közé. Nem látott mást, csak az ő szerelmes huszáriját, a kin szintén többféle változást észlelt a figyelő debreczeni közvélemény. Csöndesebb lett. Lumpolt még most is sokat, de már nem törtézték a tükröket, poharakat. Hanem Magyaribandát — azt kibérelte. Éjjel rendszeren odavonultak a Jablanszkyék ablaka alá és felsírt a nótá. Azok az együgyű szép, muzsikás nóták, a «Fekete szem éjszaka»... meg a «Csak egy kis lány...», meg hogy: «Nyisd ki babám az ajtót...» nóták, a melyek minden szerencsés főlzokognak, akár herceg, akár gróf huzatja azokat, akár egy czinczögő-díakbanda muzsikálja a Dara bos-utczában.

Egy napon új alakok tűntek föl a korzón. Egy magasnövésű, őszeshajú dáma s egy vézna leány. Úgy imbolyogtak keskeny lábaikon, mintha nem igen szokták volna meg a gyaloglást. A leány éppen derékáig ért Strahlenberg Henriknek, a ki úgy kíségette őket, mintha szolgálatban volna. A hölgyek pár napig maradtak Debreczenben. Azalatt Jablanszky Margitot nem látták. Az idegen hölgyek cigarettáztak és őt szóbatlanként az Angol királynőben. Hauer Bereztől, a vendéglőstől megtudtuk, hogy arany evőeszközt hoztak magukkal.

Kis idő múltán találkoztam Jablanszky Margittal és Strahlenberggel a városháza előtt. Mind a ketten sápadtak voltak és a leány szemé ki volt sírva. Úgy mentek egymás mellett, mintha a végzet elébe mennének. Utánuk néztem, a míg láttam őket...

Másnap hallottuk a hírt, hogy Strahlenberg megházasodik. A vézna, idegen leány a menyasszonya volt, a magas, szigorú hölgy pedig a menyasszony mamája. Nagyon gazdagok és

nagyon előkelők. El volt ez már határozva régen, de még nagyon fiatal volt a leány...

Nosza felszabadultak a nyelvek. Mindenütt erről beszéltek, a Dobos-pavillon teraszán, a színházban, a korzón. «Nem megmondtam?» «Iám-lám.» «Az anyját, azt kellene megverni.» «En csak azt a szegény öreget sajnálom, a leányt nem.» «Az megérdemli. Úgy viselte magát, mintha máris grófné volna.»

Jablanszky Margit úgy viselte magát, mintha tovább is grófné volna. Most már nem nézett senkire, nem köszönt senkinek. Magasra tartott föl, halaványan járt délelben a korzón. Azt mondta volna az egész alakja: «Itt vagyok, tördöm is én veletek, a kik odalenn nyüzsgötök. Járt a szomorú, ijedt édesanyja oldalán és a baloldalán több nem haladt senki. Strahlenberg Henrik leköszönt a tisztai rangjáról és Bécsbe költözött.

Egyszer, sokára, egy sötétes estén magam sétáltam a Nagyerdő fái között. Egy színdarab témája kavargott a szívemben — elbujtam a témámmal az emberek előtt. Az emberek visszaadták később a kölcsönt, mert a mikor a darabomat előadták, akkor meg ők bujtak el a témám előtt. Ott bolyongtam a lombtalan, néptelen akácokban. És megpillantottam őket. A férfi már civilben volt, sőtétékek kabátban, világosszürke puha kalappal. A leányt alig láttam, csak a bronzvörös frizuráját ismertem meg, úgy betakarta a sötétékek férfiköpeny és csókolgató egymást és a férfi úgy nézett le a leányra, mintha egy nagyon kedves halottól venne búcsút.

Nemrégiben újra megfordultam Debreczenben. Mintha semmi se történt volna, ugyanazok az emberek jártak a Városházától a Dömök-féle üzletig, a kik régen. Kissé győrtöttek, fáradtabbak, egyik-másik megkopott, emyi az egész. Itt-ott fölragyogott egy pár nevető leányszem, ezek az új csillagok, a kiket én már nem ösmerek, a kiket most hozott ki a mamájuk a gyerekszoba homályából.

Egyszerre szembe találtam magamat Jablanszky Margittal. Elefántcsontszín arczán a régi szépség, csakhogy ebben az arcban nem volt semmi élet. A szemei, a tündöklő szép szemei mintha sötétebbek lettek volna. Mely gyászban volt, olyan angol-gyászruhában, a melyet a mánás-hölgyek viselnek. Elő a kis fekete kalap, szélén egy sor fekete gyöngy, alatta széles fehér sáv.

— Kit gyászol? — kérdeztem a barátomtól.

— Hát nem tudod? Strahlenberg Henrik el-esett... a kozákok agyonverték.

A lebegő fátyla szélesen húzódtott utána. Amerre elhaladt, az emberek megállottak, összesugták, megfordultak utána. És ő ment, ment, nem nézve senkire, úgy ment, mint aki büszke a fájdalomára, a nagy bánatára. Én is ott nőtem föl Debreczenben, engem is meglepett ez a furcsa tüntetés a gyász szimbolusával, hirtelen nekem se ment a fejembe, hogy lehet gyásba öltözni valaki után, mély özveggyi gyásba, fénytelen fekete ruhákba, csöppe fátyolokba, valaki után, a ki a törvény szerint másnak volt a párja.

— Úgy-e mulatságos? A grófné... Utána néztem, a míg be nem fordult lebegő fátyolával a Dömök-féle bolt mellett, a Szent Anna-utczába.

FEHÉR GÁRDISTA.

Nevedet mondom egyre csak magamban,
Az éjszaka hosszú óráin át
S utána mindig elsőhajtok titkon
Egy-egy esdeklő, hívó, szent imát.

Mint vén barát a kolostor csendjében
Pörgeti olvasóján a szemet,
Úgy mondom a nevedet csak magamban,
Ki érted, véled annyit szenvedtet.

S ilyenkor érzem: mint az égi manna,
Neved megízésti szájamat.
Oh, ez a név boldogság és könyörgés,
Oh ez a név égi nyugalmat ad.

De hangos szóval el nem hagyja ajkam
Soha e név, mely vigasz és panasz.
... Ne tudja meg soha, de soha senki
S te se tud meg soha, hogy... te vagy az!

Balla Ignác.

AZ OROSZ FÖLFORDULÁS VÉGE.

Az, a mi a forradalmi Oroszországban a legutóbbi hónapok alatt végbement, korántsem olyan jelenség, a melyre azt lehetne mondani, hogy egészen új a nap alatt. Sőt ellenkezőleg, egészen szabályosan — mondhatnánk lege artis — folytak le az események, olyan logikai következetességgel, hogy szinte előre meg lehet mondani azt, a mi ezután következni fog.

Minden abszolút hatalomnak természetében fekszik az, hogy idők folyamán mind többek és többek között oszlik meg. Mondhatnánk úgy is, hogy demokratizálódik. Eleinte lassú tempóban, aztán egyre gyorsuló iramban, akár a lefelé szabadon eső kő. S így lassan a tyraniszból olygarchia válik, azután demokrácia. Ha pedig a demokrácia nem bástyázza körül eléggé és elég gyorsan a maga hatalmát: utána a demagógia következik és az anarchia. De ez utóbbi — szerencséjére az emberiségnek — soha sem tarthat soká és csak ott burjánozhatik fel búján, a hol nagyon számosan vannak a teljesen vagyon nélküliek, a kiknek nincs vesztési valójuk s a kik akár az általános egyenlőség útján, akár pedig erőszakos módon ragadják magukhoz a hatalmat.

A régi Rómában p. o. igazi anarchia nem fejlődött ki. A mikor a királyság megdőlt és az oligarchia bukása után több század küzdelmeiből a demokrácia került ki győztes gyanánt, a demagógia olyan céltudatos és erős kezű vezérere talált, minő Julius Cezár volt, a ki az adóságok eltörlését s a birtokok elosztását igézte ugyan a népnek, de csak addig, míg azt a népet a saját személyes hatalmának támogatására meg nem nyerte s a saját céljaira fel nem használta. S bekövetkezett a tyranisza, a melynek az anarchia után úgy is be kellett volna következnie, csakhogy így ezt a legrette-netesebb átmenetet keresztül lehetett ugrani.

A francia forradalomban is az történt, hogy egy nagy hadvezér, Napoleon, előzte meg a teljes anarchiát s hogy az csak 1871-ben ütötte fel győztesen egyidőre fejét, a párisi commune alatt. De a régi Görögország a klasszikus példák nagy sorozatát mutatja az állam életében végbemenő szabályos átalakulásoknak. Az a több százra menő kisebb-nagyobb államocskák, melyek Hellaszt alkotják s melyeknek legtöbbje csak egy város (polis) vagy falu határára terjedt, csaknem kivétel nélkül királyokat uralt

valaha, a kiknek kezéből kevesek kezére került a hatalom, a kár olygarchák és aris tokraták, a kár timokraták (a vagyonos osztály) birtokába. A hatalom új birtokosai csak úgy tarthatták fenn magukat, ha mind többeket vettek föl magok közé, a kik támaszaik legyenek, de a kikkel osztó niok is kellett az uralomban. A szám növekedésével lépést tartott a demokratizálódás folyamata, míg végül is a tömeg lett az úr s azonnal elkezdte üldözni az eddigieket. Athénben az üldözésnek egy szelid formáját eszeltek ki, az osztrakizmust. A legkiválóbbakat száműzetésbe küldték, nehogy túlnagy befolyásuk legyen a népre, — de vagyontukat nem bántották. Később pedig — Kleisthenes indítványára — törvényben tiltották be a tisztviselők választását és sorshúzás által döntötték el, hogy ki legyen a hadvezér vagy a város polgármestere. Mert a választás által a legjelesebbek jutnak mindig a hatalomra — mondotta Kleisthenes, — ez pedig a demokratikus egyenlőséggel ellenkezik. (Az orosz szovjetnek még nem jutott eszébe ez a gondolat.) Argosban, melynek királyi korból való ciklopsi épületromjai ma is csodálhatjuk s melynek történetéhez annyi hőmonda tapad, továbbfejlesztették az athéni gondolatot s a száműzöttnek elkobozták a vagyonát is. Nemcsak a kiválókat tiltották ki a városból hanem a gazdagokat is, hogy elosztohassanak a javakon. Később pedig (870-ben Kr. e.) meg-egyszerűsítették az eljárást, a város piacára gyűjtötték az összes vagyonos polgárokat (Plutarch szerint ezeröttszázat) s ott bunkósbotokkal verték őket agyon s felosztották a vagyonukat. Nem ilyen egyszerre, de ép ily radikálisan irtották ki a vagyonos osztályt Megarában is s még a legkonzervatívabb érületű városban, Spártában is kétszer nyilvánították közös tulajdonul minden addigi magánvagyonot, hogy aztán feloszalják egyenlően az összes polgárok között.

De figyelemreméltó jelenség, hogy valahányszor csak felülkerekedtek az anarchista vagy kommunista elemek: uralmuk mindig csak rövid ideig tartott. Elűzték őket azok a békésebb érületű emberek, a kik szeretik a rendet s a kiknek szükségük is van a rendre, hogy háborítatlanul élvezhessék szorgalmuk és munkájuk gyümölcsét s a kik nem akarják tűrni, hogy faze-kukba nyúljanak a naplopók. Egyes városokban maguk a rendszerű helyi polgárok szervezkedtek s fékeztek meg az izzága esőseléket, más-hol pedig idegen segítséghez folyamodtak, sőt

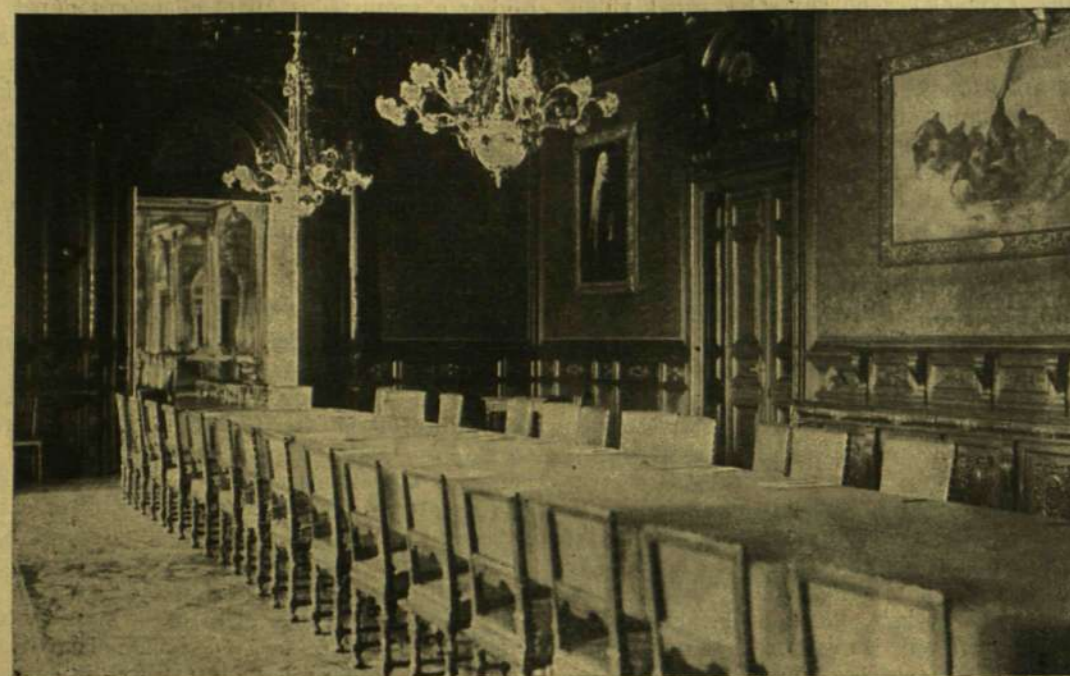
olykor a szomszédos állam ellenséges népet is behívták városukba. Ez utóbbi esetekben néha még függetlenségükről és szabadságaik egy részéről is le kellett mondaniok, de azt is kisebb bajnak nézték, mint azt, hogy anarchiában éljenek, vagy olyan gézengúzok zsarnoksága alatt, kiknek uralma túrhathetlenebb volt minden tyranusénál. (Megarában törvényben korlátozták, hogy egy nőnek hány gyermeket szabad szülnie, Spártában pedig minden szemérmét lábbal tapodó módon kényszerítették a nőket, hogy minél több gyermeket szüljenek.)

Az orosz bolsevikiek uralma is bizonyosan valami olyan módon fog véget érni, mint a görög anarchiák. Csakhogy Oroszországban sokkal nagyobb erőfeszítésbe fog az kerülni. Az oroszok — és egyáltalában az összes nézati fajok — nehezen tudják szervezni nemzeti erejüket. Kiválglott ez akkor is, mikor megdőlt a czári hatalom; se Lwow herceg kormánya, se Kerenszki nem tudták megszervezni az államot. A mellett Oroszország területe óriási s ez is nagy erőfeszítést követel attól, a ki szervezni próbál. Talán nem lesz túlságos nehéz olyan kormányt alakítani, a mely érvényt és elismerést vív ki magának Moszkvában vagy Orenburgban és a közeli kormányzóságokban, de fog-e annak engedelmessédni Közép-Ázsia vagy a távoli Kelet? És e nagy távolságok mellett az esetleges külföldi segítség is csak nehezen tud majd érvényesülni. Kétségtelen, hogy az orosz nemzetet nem fogják cserben hagyni a szomszédjai, ha egyszer végmorálással fenyeget mindent az anarchia. Az emberi érzés sem fogja engedni, hogy millió és millió ártatlan embert hagyjanak elpusztulni s a saját érdekük is megköveteli, hogy ne engedjenek a szomszédjukban őrgöngyön olyan fejtelenséget, mely átcsaphat az ő határaikon. De a segítségnyújtás nehéz lesz nagyon; elképzelni is bajos, hogy mennyire nehéz.

Azt is bajos lenne megmondani, hogy az orosz nemzet miként fog kialakulni a jövőben. Sok kisebb részre fog-e oszolni, vagy egy nagy birodalmat fog-e alkotni az az egész óriási terület, melynek oroszok a lakosai? Egyeduralkodók fogják-e kormányozni az egyes tartományokat és az egészét, vagy pedig köztársasági elnökök? ... Kérdések, melyekre ma még aligha adhat választ valaki. De az bizonyos, hogy nem nagyon hosszú idő múlva Oroszországban is helyreáll valamely formában a rend.

VONAT AUTÓK A HÓDÍTOTT OLASZ FÖLDÖN.

A NAGY ÉTTEREM A COTROCENI KASTÉLYBAN, MOST A BÉKETÁRGYALÁSOK ÜLÉSTERME.

A KIRÁLYNÉ ARANY TERME A COTROCENI KASTÉLYBAN, MOST AZ OSZTRÁK-MAGYAR KIKÜLDÖTTKÉ TANÁCSKOZÓ HELYSÉGE.

A ROMÁN KIKÜLDÖTTKÉ MEGÉRKEZÉSE COTROCENIBE.

A ROMÁN BÉKETÁRGYALÁSOKRÓL.

A TUDOMÁNYOK A HÁBORÚBAN.

Az a régi közmondás, mely szerint a háborúban hallgatnak a mûszák, a mostani világháborúban is szomorú igazolást kapott. A modern hadvezetés, a militarisztikus alappon berendezett állam már eleve úgy készült a háborúra, hogy a melyik pillanatban az kitör, attól kezdve a népek és országok minden szellemi és fizikai ereje a hadviselés szolgálatába kerüljön s minden egyéb törekvés elnémuljon, a mi közvetlenül vagy közvetve nem szolgálhatja a háborút. Igaz ugyan, hogy a hadiérdeknek ebben a mindenek fölé való helyezésében tettek némi engedményeket a békés kultúra számára is és elvnek állították fel, hogy a mi nélkülözhetetlen a háborúban, az otthon háborítatlanul folytathassa munkálkodását, de a háború szelleme erősebb lett és meghiúsította az engedmények kihasználását. Hiába mentették fel a tudósokat a háborúskodás alól, a négy esztendő háború alatt lassanként mind elhallgattak s ma már újszólván ott tart a tudományos élet, hogy csak a régi lendület emléke tartja még benne az életet, de új kezdeményezés, jelentékenyebb munkálkodás nincs többé.

A tudományos élet par excellence nemzetközi. A tudomány terén nem lehetnek korlátok az emberek között s habár minden országnak bizonyos tekintetben önálló a tudományos kultúrája, azért minden tudós mindenkor az egész emberiség számára dolgozik. Minden igazi tudós a legfőbb mértékben idealista, a ki sokkal inkább lelki kényszerből dolgozik, mint akár a poeta. Távol él a hétköznapi élettől, a mely nyűg a számára, a mikor észre kell vennie a közönséges dolgokat, mik megzavarják az ő elvont gondolatvilágát s rendszerint meg is szűnik tudósnak lenni, mihelyt köznapi gondjai vannak a megélhetés miatt.

Ez a két momentum már mindent sejtett. A nemzetköziség megszűnt, két ellenséges csoport áll egymással szemben és — a modern háború alapelvei szerint — oly szervezeten és egységesen, hogy a frontok elszigeteltségén még az ártatlan tudományok számára sem engednek egy szikrányi rést sem. A modern háború a technikai készségek küzdelme s mivel minden technika a tudományok eredményein épül fel, bizonyos tekintetben veszedelmes a hadiérdek szempontjából kiengedni a tudomány új eredményeit az ellenséghez. A háborús technika minden új vívmánya hadititok s míg azelőtt a nemzetközi megegyezés csak a feltalálók anyagi érdekeit védte meg, de különben semmi sem állt annak útjába, hogy minden új találmány közkinccsé lehessen az egész világon, most aggodó féltékenységgel őrködünk azon, hogy a mi eredményeinket ne használhassa fel esetleg mi ellenünk az ellenség. A modern hadviselésnek nem szabad tekintettel lenni a békés kultúra szükségleteire s hogy megelőzzön mindenféle esetleges magunk-kiszolgáltatást, hermetikusan el kell hogy zárja a határainkat az ellenség felé s ebben a zárlatban magától értetődően benne reked a tudomány is. Hiába van is meg idehaza annak a lehetősége, hogy dolgozzanak a tudósok, az elzártág megbénítja őket, megszünti a látókörüket és akarva, nem akarva, ők is belesodródnak a háború forogtatójába, ha csak gyenge fonál is akad, a mi odahúzza őket.

Az orvostudomány az egyetlen, a mely igazán virul a háborúban, sőt a melynek egyenesen megbecsülhetetlen haszna is lett a háborúból. A legszorosabb kapcsolatban van vele s ezt a kapcsolatot a hadiérdek maga igyekezett minél szorosabbra fűzni. Az orvostudomány soha nem remélt támogatást kapott anyagi és erkölcsi téren s a mostani korlátlan lehetőségeket nyújtó konjunktúrát ki is tudta használni. A háború magával hozta azt, hogy a betegek száma hihetetlen módon megsza porodott. Csak egy példát említnék. Azelőtt örült minden orvos, ha életében csak egy traumás neurozist (ideg-sokkot) látott, ma minden orvosnak módjában volt száz és száz esetet tanulmányozni. A sebészet anyaga is példátlanul megnövekedett s még a háborútól látszólag távol eső betegségek tanulmányozására is soha nem remélt tér nyílt. Az orvostudomány ki is tudta használni a kedvező alkalmat, a minek következtében a négy esztendő alatt olyan haladást is tehetett, a mihez békében bizonyára hosszú évtizedek lettek volna szükségesek.

A többi tudomány azonban már rosszul járt. Őket csak annyiban segítette a háború, a mennyiben az ő számára tudtak produkálni valamit, de ez már rendszerint minden téren inkább a technika terén következett be. A kémia csak a kémiai technológiában talált támogatást, a fizika csak nagyon távol az ágyútechnika és a ballisztika képében. Az elvontabb tudományok közt talán egyedül a meteorológia az, a mely közvettebb kapcsolatot tudott találni a háborúval, bármily meglepőnek is tessenek ez az első pillanatban. A hadi technika fejlődésével egyszerre szükség lett a harctéren is a meteorológiára és pedig akkor, mikor nagyobb szabású légi hadjáratot készítettek elő és általában minden offenzíva előkészítésében is, mert az időjárás olyan tényezőnek bizonyult, a mivel a hadvezérnek mindig számolni kell. Természetesen azonban, hogy a meteorológia nagyon megerzi a nemzetköziség hiányát, mert míg azelőtt a kontinens minden legfőbb helyéről is naponta megkapta az időjárás adatait, addig most sokkal szűkebb megfigyelő területre kellett szorítkoznia s így sokszor le kellett mondania a közvetlen prognózisnál messzibb érvényességű jövődöleésekről. Mikor a hadsereg a szolgálatába állította, akkor kárpótlást talál abban, hogy megfigyelő hálózatát kiterjeszthette és sűrűbbé tette s a mellett rendszeresíthette a magasabb légköri rétegek megfigyelését, mi azelőtt csak szép remény volt a számára.

A tengeri háború folyása szükségessé tette, hogy a csillagászat továbbra is pontosan szolgálta a hajózáshoz szükséges adatokat. Ezt megteszi, a csillagászati évkönyvek változatlan pontossággal jelennek meg, de többet alig dolgoznak az ég figyelői. Szigorúan tudományos érdekű vizsgálatokat nem nagyon végeznek sehol. Ehhez, úgy tetszik, igazán nélkülözhetetlen a nemzetközi érintkezés. S hogy ez még a csillagászatban is mennyire lehetetlen van téve, azt legjobban jellemzi az, hogy a francia *Bureau des Longitudes* sem tudott például közvetlen tudomást szerezni arról, hogy a központi hatalmak kiterjesztették-e a nyári időalkalmazását a tengerészetre is. Az *Annuaire*-ben írják erről és elmondják, hogy miképpen állapították meg mégis, hogy a német tengerészet is a nyári időszámítást használja. A hivatalos jelentésekben a németek olykor közölték az időpontot is, mikor elhelyeztettek néhány ellenséges hajót s a francia asztromusoknak ezekből az időszakokból kellett kiszámítani, hogy a német tengerészek kronométereit is előre igazítják nyárra egy órával.

A háborúval csaknem egyszerre megszűnt minden érintkezés a tudományos világban. Francia és angol tudományos folyóiratok egyáltalán nem érkeznek hozzánk négy év óta s úgy látszik, a németekhez sem, mert a német folyóiratokban is csak nagyon ritkán találunk kis beszámolókat a francia és angol tudósok működéséről. S úgy látszik, nincs is sok, a miről be kellene számolni s hogy a francia és angol tudósok épúgy hallgatnak, mint a miénk. A németeknél természetesen tovább folyik a régi tudományos munka, de tudvalevő, hogy a természettudományokban sohasem a németek voltak az alkotók, ők csak feldolgozták a francia és angolok produkcióját.

A másik szempontból tekintve bizonyosnak kell tartanunk, hogy a francziáknál és az angoloknál is megbénított a háború minden igazi tudományos törekvést. Akkor, mikor mindent a háború szolgálatába kényszerítettek, mikor odahaza is mindenki lépten-nyomon érzi a háború súlyát s a hétköznapi gondjai megsza szorosodnak, ebbe a világba képtelen behelyezkedni a tudós az ő nagy idealizmusával. Ellankad minden érdeklődése, minden ambíciója, tudja, hogy nincs közönsége, amely megérti és megbecsüli a munkáját, aminek most a mai időben semmi gyakorlati haszna sincs, mert nincs köze a háborúhoz. A mûszák hallgatnak, a míg a szó a fegyvereké s talán csak abban bizakodhatunk, — ha ugyan ez a világháború nem fordítja fel még a természet törvényeit is — hogy ha ismét béke lesz, akkor a tudósokból egyszerre árad ki a hosszú időn át felhalmozódott energia s a tudományban is olyan haladás következik be, a mely méltó párja lesz a technika mostani hatalmas fellendülésének.

Sztrokay Kálmán.

UTLEVÉLVIZSGÁLAT EGY VENETÓI HIDNÁL.

KATONÁINK SEGÍTNEK AZ OLASZ LAKOSSÁGNAK SZŐLŐT METSZENI.

A NOVENTAI SELYEMFŐNŐ, MELYET KATONÁINK HELYREÁLLÍTOTTAK AZ OLASZ ROMBOLÁS UTÁN.

MAGYAR KATONÁK ÉNEKELTETIK AZ OLASZ GYEREKEKET.

MAGYAR KATONÁK OLASZ FÖLDÖN.

Kossuth Lajos kocsija, melyen 1849-ben az országból való menekülésekor Szerbián át utazott Vidinig. A kocsit jelenleg Paraczinban, Bulgáriában van, dr. Bogdáné bolgár urinő tulajdonában. Fényképét egy volt bolgár miniszter és egyetemi tanár adta át Barzeviczy Albertnek, mikor legutóbb Szófiában járt s az ő szíveségéből van alkalmunk közölni.

A KÓPÉ.

Regény. (Folytatás.)

Írta Arnold Bennett. — Fordította Némethné Langheim Irma.

Az öreg és süket kulesár nyilván semmit sem hallott. Valószínűleg ő volt a legöregebb és leg-süketebb kulesár, a kit valaha főrangú hölgy hercegi kastélya őrzésére otthon hagyott.

— Ez aztán hallatlan! — kiáltott Denry és észrevette, hogy fel van hevülve és nagyon dühös. És bizonyos öröme telt benne, hogy haragszik. Úgy vélte, van joga dühösnek lenni.

Azután a nemtörődomség álláspontjára küzdötte fel magát; arra az álláspontra, a mely megyei Svevd Hallt és mindazt a tradíciót, a mit képvisel. Nevetett még a gondolatra is, hogy ő rá környezetének magányos nagyszerűsége csak némi benyomást is gyakorolt volna vagy épen megfélemlítette volna; azaz még helyesebben: fűtyült az egészre. Ádáz dühvel, mint bezárt oroszlan ketreczében, lépdelt föl és alá a rengeteg termekben és azon töprengett, hogy milyen igazán drámai, hatásos cselekedetet kellene véghezvinnie e különös válságos helyzetben? Szerencsétlenségére a szőnyeg igen vastag volt, úgy hogy bármennyire erőlködött is, dobbantani nem tudott; és ő szeretett volna dobbantani; végre is a szobákat összekötő ajtóközökben talált puszta, jól fényezett tölgyfa-padlót, a hol azután kedvére dobbantatható.

A termek nem közönséges szobák módjára voltak berendezve. Kerek vagy négyzetes tarka terítővel leterített és virággal díszített asztal nem állt a közepükön. Az a bizonyos keskeny kis asztal, a melyen a nagy biblia szokott feküdni, sem állt az ablakmélyedésben. A szobák közepe szabad volt, kivéve a legnagyobbikat, a melynek közepén szoboresportozat állott. Nagy karosszékek és két karú pamlagok sorakoztak egymás mellé; közöttük itt-ott bearanyozott kis székek álltak. A falak mellett hosszúságú, keskeny asztalok álltak, melyek teteje üvegdobozhoz hasonlított; az üveg alatt pedig mindenféle különös tárgyak voltak, — érmeik, legyezők, török, dohányszelenczék. A sarokban teljesen meztelen fehér szobrok álltak. Minden ruhadarab nélkül, a mi őket a végtelenségig óvhatta volna, várták a végtelenség napját. A falakat faburkolat borította, mely sötét olajfestékkel volt bemázolva. A kandallók pereme oly feltűnően magas volt, hogy még óriás sem tudta volna a tűz mellett ülve lábát rátámasztani. Ha őrá állt volna rajtuk, mint kandalló párkányán szokott, messzelátóval kellett volna megnézni, mennyi az idő. Minden kandalló felett a tükör

helyén nagy kép lógott. A gyertyatartók terjedelme és ragyogása pedig mindent felülmúlt.

Az egyik pamlag mellett Denry nagy csomó vászon holmit látott. Felemelte a legfelsőbb darabot és az, a mint maga elé tartotta, rögtön karosszék formáját öltötte. E vászondarabok tehát butorhuzatok voltak. Elzárták a szobát, tehát a kastélyt. A butorhuzatokból következett, hogy előbb-utóbb be kell jönnie valakinek, hogy a vásznat a végleges elzárás előtt a butorokra húzza.

Még néhányszor végigsétált ezekután a szobasoron, míg végre az egyik ablak alatt beleült egy karosszékre. Bármilyen történet is, gondolta, az ablak még mindig megmarad a menekvésre. Nagy magasságban nyíltak ugyan, de azért könnyen kinyithatta és azután kinyitathat rajtuk és észrevétlenül elosonhat. Úgy gondolta, bevárja az esthalmát. Az elővigyázat sohasem árt. Az ablakok azonban keserű meglepetéssel szolgálták neki. Mindegyik előtt volt egy lelakolt korlát, mely megakadályozta, hogy kinyíljanak. Szükségképen be kell majd hát törnie az egyik ablaktáblát. E feladat végrehajtásával, gondolta, vár, míg teljesen besötétedik. Újra leült. Majd újabb és lármásabb támadást intézett az összes ajtók ellen. Minden eredmény nélkül. Harmadszor is leült és kibámult a kertbe, a hol a sötétség közeledtét a megnyult árnyak jelezték. Egy lélek sem járt a kertben. Hirtelen friss levegőt érzett a feje búbján, felpillantott és észrevette, hogy az ablak tetején keresztben álló üveglap van, szellőztető és ezt nyitva felejtették. Ha fel tudna oda mászni, onnan, a másik oldalán leugorhat a kertbe. Hurrá! itt a szabadság! De az ablak teteje legalább tizenhat lábnyira volt a padlótól. Sötétedett.

IV.

A kora esti órákban egy feketébe öltözött, fekete kötényes, hegyes lila főkötős kövérkés nő, kövérkés kezében kicsiny lámpát tartva, kinyitotta az egyik ajtót, a mely a dísztermekbe vezetett. Éjjeli figyelő körüjtette meg. Az őszi hold épen felkelt és bevilágított a nagy ablakokon. A nő, a leglátványosabb ablak előtt, a hold világánál valami piramiszerű alkotmányt vett észre, olyasvalami veszedelmes állványt, a melynek az akrobata családok szoktak az orfeumok színpadján felépíteni. A piramis alapjait két pamlag szolgált; a pamlagokra több karosszék volt rakva és a karosszékeken két asztal áll, melyet párnák borítottak; az egész alkotás tetején pedig két aranyoszék ragyogott. A székeken is volt valami, még pedig

olyanvalami, a mi tagadhatatlanul mozgott és az ablak tetején tapogatózkodott. A kövér asszonynak, mert csendes és megfontolt természetű volt, első dolga az volt, hogy nem ejtette le a lámpát, sőt bátran ragaszkodott hozzá.

— Ki van ott? — kérdezte valaki a gula tetejéről.

E perczben az alkotmány inogni kezdett, törés-zúzás robaja hallatszott és az ablaküveg számtalan darabban hullott a padlóra. Az alak leugrott az egyik pamlagra. A hatalmas rugók visszalöktek, mint egy football. Az ablakon koporsónagyságú rés tátongott. Az alak összeszedte minden erejét és elszántan a résen át a kertbe ugrott.

Denry elszaladt. A pillanat nem tűnt neki alkalmasnak a kimagyarázásokra. Szempillantás alatt átlátta, milyen nevetéses kísérlet lenne a fekete ruhás, kövér hölgyet meggyőzni arról, hogy ő úri ember, a ki délután meglátogatni szándékozott a grófnőt! Egyszerűen talpra állt tehát és elrohant. Czelétlenül szaladgált a sötétben és miután több virágágyon átgázolt, átugrott a sövényen is. Meglátta a hold visszfényét a sveydi tavon és rögtön tájékozódott. Ezen a tavon korcsolyázott télen az egész Ótváros, ha a jég elbírta és Denry tisztában volt a hely földrajzi fekvésével. Körülzaladt a tó keleti partján, nekivágott a nagy erdőnek és abból csak a sheudoni állomásnál lépett ki, a mely a Strafford-knypei vasútvonalon fekszik. Ártatlan, elfogulatlan hangon kérdésközdött itt a legközelebbi vonat után és fél óra múlva már Sveyd állomásán robogott keresztül. További ötven percz mutatott. Anyja háza-cskája hihetetlenül kicsinek tűnt most előtte. Azt mondta anyjának, hogy üzleti ügyekben Haurbridgeben időzött és sem nem tézött, sem nem vacsorázott és így nagyon éhes. Másnap reggel már maga sem tudta biztosan, nem álmodta-e a sveyd-halli látogatását? Anyai tény, hogy határozottan kudarcot vallott.

V.

Ezen az épséggel nem diadalmas reggelen történt, hogy az általa kezelt házak egyik lakója, a ki Denryhez valami hátralékos bérösszeget jött el befizetni, azt kérdezte tőle, mikor kezd meg működését a szövetkezet. Denry ugyanis minden lakójával beszélt e vállalkozásáról, mert épen velük akarta azt megkezdeni. Ezek a lakók teljesen kész klientelát képviseltek, mert tökéletesen tisztában volt mindegyikük körülményeivel és így meg tudta válogatni, kikkel álljon szóba és kiknek a tagajánkozását kell vizsautasítania. A lakók a portájuk előtt tartott estéli beszélgetéseik során megtárgyalták a dolgot és arra az eredményre jutottak, hogy az Általános Takarékosági Szövetkezet valóban olyan intézmény, a melynek évek óta hiányát érezték. Minden anyagi bajuk orvoslását és a paradicsom kapuját látták benne. Az asszony, a ki Denryhez, a kudarcza utáni reggelen ezt a kérdést intézte, asztalterítő, teáskanna, ezüst mellű és szakácskönyv birtokába akart jutni és e vagynak teljesülése nyilván csak Denrytől függött. Denry meggondolta a dolgot és nem talált okot, miért ne kezdje meg működését a szövetkezet a saját maga kezdeményezésével. Az asszony jegyzett három részjegyet, lefizetett tizennyolcz penny beiratai díjat és kötelezte magát heti három shilling fizetésére, mire frást kapott, a mely felhalmozta, hogy hatvanöt szillinget három font tizennyolcz shilling erejéig bevásárolhat, mielőtt Denrynél egy font és tizennyolcz shillinget lefizetett. Csodálatos tervezet volt ez! Híre is terjedt gyorsan és ma-g ebéd ideje előtt több tagajánkozó kereste fel. El is küldött rögtön egy csekket Bostocknak. De valjuk be, inkább hivalkodásból, mint szükségből tette, mert tagjai közül legalább is két hónap eltelté előtt nem igen mehetett senki Bostockhoz.

Mindjárt ebéd után azonban, mikor a rikkan-csok a Signal első kiadásával az utcán megjelentek, más irányba terelődtek a gondolatai. Mikor ugyanis irodájába sétált a következő rettenetes felírást olvasta a Signal címoldalán: Csodálatos betörési kísérlet a sveyd-halli kastélyba.

Megvette a lapot és a hideg borzongatta, mikor elolvasta. A Sveyd Hall kastélyban tör-

tétek leírásának hatása alatt valóban még egy négyert is kilelte volna a hideg. Az eseményt Gaterné, a kastélybeli gazdasszony beszélte el. Elmondta az újságrónak, hogy mikor lefekvés előtt végigment a dísztermeken, egy herculesi termetű és titáni nagyságú betörőt lepett meg. Szerencsére tudta a kötelességét és nem hőkölt vissza. A betörő pisztolyal fenyegette, mikor azonban látta, hogy a megfélemlítés hiábavaló, a terem egyik széles tükörüveges ablakán kiugrott és eltűnt a sötétben. Gaterné nem tudta elképzelni, hogy a betörő hogyan erőszakolta ki a bejutását. (A riportert szerint Gaterné így mondta erőszakolhatta ki a bejutását, nem pedig ehogyan is juthatott be. És itt kell megemlítenünk, hogy a Signal hasábjain soha betörő nem jut be a lakásba: kivétel nélkül mindig skierőszakolja a bejutását). Gaterné azt is megmagyarázta, hogy a betörő mily ördögi ügyességgel készítette elő a tervét; milyen türelemmel kellett neki a kastély életének napi beosztását heteken, sőt talán hónapokon át tanulmányoznia; milyen pontosan kellett ismernie a kastély minden egyes lakójának szokásait, milyen pontosan kellett tudnia az időpontot, mikor a grófnőnek el kellett hagynia a kastélyt, hogy a londoni express Straffordban elérhesse.

Az elbeszélésből kitűnt továbbá, hogy négy női cselédet, a kis inast, két kutyát, három kertészt és a kuktát kivéve Gaterné egyedül volt a kastélyban. A késő délután és kora esti órákban mindezek az istállóban nézték a patkányfogást; a betörő ezt biztosan észrevette; azt azonban nem volt képes megérteni Gaterné se, hogy a rabló azután hogyan tűnhetett el olyan nyomtalanul, mikor őt üldözőbe venni csak perczek múlója volt. Azt még nem tudta biztosan, vitt-e magával valami értékesebb tárgyat, de majd felveszik a leltárt. Az ő számára ugyan felesleges a leltározás, mert ő huszonhat év óta gazdasszony Sveyd Hallban és elmondhatja, hogy ismeri a ház minden egyes darabját. A csendőrséget már fellármázták. A csendőrfőnök már tanulmányozta a lábnyomokat és tervbe vették azt is, hogy Londonból hoznak detektíveket. Lapzártáig még semmi nyomra sem akadtak, de Gaterné bizott abban, hogy nyomába jönnék majd a betörőnek és hogy ő fel fogja őt ismerni, mielőtt elfogják. Vonásai, a mint azokat a holdfényénél meglátta, örökké

A SZURMAY SÁNDOR HONVÉDALAP JELVÉNYE.

Székely Sándor szobrászművész tart. hadnagy műve, melyet a Hadseregélyző Hivatal most hozott forgalomba az elesett honvédek hátramaradtjainak segélyalapja javára.

emlékezetében maradnak. Fialat, jól öltözött férfi volt. A gróf sürgönyileg húsz font jutalmat tűzött ki a betörő elfogásáért. A körözlevelet kiadták.

Igy szól az újság közleménye.

Denry most már világosan látta a tapintatlanságot, a mit tegnap elkövetett. Elsősorban nem lett volna szabad engedelem nélkül a szobákba belépnie. De ha már bement, nyugodt méltósággal várnia kellett volna, míg a gazdasszony bejön és miután igazolta magát, részletesen el kellett volna mindent beszélnie, a mi történt és méltatlankodnia kellett volna, hogy őt valakinek a hihetetlen hanyagsága folytán érzékenyen megsértették.

E helyett ő egyszerűen bambán viselkedett

és ennek eredményeként most díjat tűztek ki a fejére. A sveyd-halli utazásával a helyett, hogy erkölcsi tekintélyt és befolyásos támogatást szerzett volna a vállalatához, teljesen tönkretette magát, mint az Általános Takarékosági Szövetkezet alapítója. Nem lehet szövetkezetet börtönből vezetni és tíz évi szabadságvesztés nem kelt éppen bizalmat a tudatlan tömegben. Beszketve gondolt arra, mi fog történni, ha a rendőrség megtudja a grófnőtől, hogy éppen elutazása előtt valaki, Machin névjegyével akart bejutni hozzá.

Szerencsére a rendőrség ezt sohasem tudta meg, mert a grófnő az őszi hónapokra Rómába utazott. A komorna nyilván csak annyit mondott a grófnőnek, hogy e valaki beszélni akar vele és a névjegyet elvesztette. A gondos vizsgálát csak annyit derített ki, hogy a betörőt megzavarták, mielőtt valamit elvihetett volna. Az egész ügy, miután óriási kavargóvá eszt az egész kerületben, lassan elcsendesedett.

Ekkor a Signalban Denry aláírásával ezikk jelent meg, a mely festői leírását tartalmazta a sveydi kastély dísztermének (Denry alkalom adtán szokott ezikkeket írni a Signal számára). A cikk így kezdődött:

«A Sveyd Hallban történt feltűnést keltő betörés, újból e páratlan szépségű lakóház nagyszerű dísztermei felé terelte a közfigyelmet. Mivel a grófi család személyes barátain kívül vajmi kevés embernek adatott alkalom a történelmi nevezetességű szobákat megtekinteni, — a melyek a nyilvánosság elől természetesen el vannak zárva — úgy véljük, hogy a Signal olvasóit érdekelni fogja a Termek leírása. Utolsó látogatásunk alkalmával... stb.

Semmit sem felejtett el. Híven vázolta az ott látott pompát.

A ezikket még birminghami újságok is leközölték. A közönség újból visszaemlékezett a híres keringőre, melyet Denry a grófnővel a bursleyi nevezetes bálban lejött. És kénytelenek voltak azt hinni, hogy az ott kezdett ismeretséget többé-kevésbé fenntartották. Meg voltak hatva Denry bámulatos önmegtartóztatásáról és szerénységéről, mert sohasem hivalkodott ezzel az összeköttetéssel. A közmegebecsülés piacán Denry értéke újból emelkedett. És Denryt emlegetvén, sok szó folyt az Általános Takarékosági Szövetkezetről is, a mely serényen műkö-

HAROS UTÁN. — Pörge Gergely rajza.

VIRÁGVASÁRNAP HETÉBEN.

dött tovább és belenyugodtak abba, hogy Denry olyan anyagból gyúrt legény, a kinek minden sikerül és a ki azt meg is érdemli.

De csak maga Denry tudta azt teljesen méltányolni, milyen nagy ember is az a Denry, a ki ilyen csodálatos győzelmet csíholt ki abból a lealázó kudarcból.

Álla csakhamar egész helyes szakáll alatt tünt el a kíváncsi szemek elől. De, hogy a szakállt anyja okos tanácsának megszívlelése folytán növesztette-e vagy mert esetleges találkozás alkalmával a sveydi kastély gazdasszonyát akarta-e félrevezetni, ki tudná azt megmondani?

VII. FEJEZET.

Hölgyek megmentője.

I.

Denry mihamar olyan betegség romboló hatását kezdte érezni, a mi még kudarcnál is keservebb — a saját sikereinek túltengését. A siker tulajdonképpen az Általános Takarékosági Szövetkezet sikere volt. A szövetkezet alapelve, a mely szerint minden tag, a ki hetenkénti részletfizetésre egy fontot jegyzett, azonnal két font értékű árut vásárolhatott a kerület majd minden nagyobb boltjában, elemi erővel vonzotta az Ótváros demokráciáját. Nem volt rá Denrynek szüksége, hogy pénzt költsön a hirdetésekre. Eléggé hirdették vállalkozását a szövetkezet tagjai és nem is számítottak érte költségre. A néptömeg, a mely részleg ellenében Denrynek akarta pénzét elhelyezni, állandóan tolongott a szt. Lukács-téri helyiség előtt. Sőt egyre növekedett. Csodálatos találmány is volt ez az Általános Takarékosági Szövetkezet. Denry boldog lehetett volna, különösen, mert szakála is erősen és egyenletesen növekedett és felruházta őt az annyira óhajtott bölcs és megállapodott korú férfiú külsejével. És még sem volt boldog. Ennek oka pedig egyes egyedül az volt, hogy az Általános Takarékosági Szövetkezet egyszerű fejlődése szükségképpen sok könyvelési munkával járt és ő gyűlölte a könyvelést.

Szó a mi szó, Denry kalandor-teremtés volt, a szó régi, becületes értelmében és nem hivatalnok. És most kénytelen volt vaskos üzleti könyveket venni, sőt azokat tele is kellett írnia számokkal és a számokat össze is kellett adnia és a végösszeget lapról-lapra átvézteni; szó meg száz részlegyet kellett kiállítani; és hirdetni kellett az üzletek listáját; és hosszú megbeszéléseket kellett folytatnia a nyomdászokkal, a kinek kefelevonatai a boldokháznak képét varázsolták szeme elé és meg kellett számlálnia számtalan aprópenz-összeletet; és a kis irodaszolgálat segíteni kellett a boríték és bélyegnyalás nehéz mesterségében. Mindezek

mellett a kereskedők is zaklatták; most már a kerület minden boltosa vágyott rá, hogy a szövetkezet tagjainak bevásárlása után neki shillingenként két pennyt leadhasson. A házbérek mellett most már az aláírt összegeket is be kellett szednie és személyesen tudakozódnia is kellett előzetesen a belépni szándékozók viszonyairól. Ha mindennap négy órakerelt volna és hajnali négy órakerelt volna le, talán elvégezhette volna e munka nagy részét.

És nem volt rá semmi remény, hogy ez a helyzet megjavuljon: a helyett, hogy csökkent volna, egyre szaporodott a munka.

Denryt végre is Lawton ügyvéd szerencsés halála mentette meg. Az öreg ügyvéd halála gyászba borította az egész várost. De Denry, mint polgár, könnyen viselte el a csapást, mert a gyászeset folytán szolgálatába fogadhatta Penkethman-t, Lawton legregibb segédjét, a ki harminczöt évig vezette volt az ügyvédnél a könyveket és írta a leveleit. A segédet a fiatal Lawton elbocsátotta, mert elmúlt ötvenéves és nem felelt meg az új idők követeléseinek. A kiszáradt aglegény hálás volt Denrynek. Uraza őt vagy talán inkább Denry ruháit, mert hatalmas tiszteletet érzett a jószabású ruhák iránt. Egyébként pedig rosszul bánt a kis irodaszolgálat, csak azért, mert szokva volt hozzá, hogy kis irodaszolgákkal rosszul bánjon; nem is bántotta őket túlságosan, csak éppen annyira, hogy érdeklődést keltsen bennök az élet iránt. Penkethman örömei az íróasztalok, a főkönyvek, a tollszárak, a tonta, a lenéak és ítatós-papírosok voltak. Gyorsabban futott végig a számsorokon, mint a gőzfecskendő az utcán; és soha sem tévedett az összegezésben. Mozdulata, a melylyel az ítatós-papírossal leírtatta a végösszeget, röviden egyszerű volt. Szerette a hosszú hivataloskodást; és lakását annyira unta, hogy gyakran a kitűzött idő előtt érkezett az irodába. Harmincz shillinget kért hetenként és Denry, valami nagylelkű felbuzdulásban, harminczegyet ígért neki. Denrynek szentelte egész életét és a legaprólékosabb rendet hozott a vállalatba. Denry titokban emberi csodának tartotta őt, de a porthilli klubban megelégedett azzal, hogy emberi gépek nevezte. — Minden szombat este felhúzóom őt, mint egy óraművet, egy arany, egy fél arany és egy shilling segítségével — beszélte.

— Egy hétig jár. Pontosan szabályozva van. Hibátlan. Minden helyzetben ketyeg. Angol gyártmány.

Ez a tréfa mutatta, hogy Denry szelleme ébredett. A szakállas ifjú ismét gyakrabban mutogatta magát az utcán öszvére és kutyája társaságában. A kalandor tényleg újra ébredt. A sovány esztendő után megint kövérek következtek. Denry maga volt a siker képmása. Ő újra

a ekópés volt, a kit mindenki ismert. Mindenki örült, ha köszönhetett neki.

Pedig most súlyosabb, igazi balszerencse fenyegette.

A veszedelem abból keletkezett, hogy Denry, bármilyen pénzügyi lángelme volt is, semmiképp sem lett volna alkalmas, hogy a mérlegképes könyvelők karának tagjaként szerepeljen. Az az igazság, hogy a túlnagy szerencse romlásba dönt, addig észbe sem jutott, míg egy szép napon arra nem ébredt, hogy bankbetétje kétezer fontról hatszáz fontra csökkent. Ez volt a helyzete akkor, a mikor mint a Takarékosági Szövetkezet alapítója kötelezve volt hitelt engedélyezni. Mert ha például az első hölgy-tag befizette az ő két fontját, akkor már négy fontot költöhetett el az üzletben. És el is költötte a négy fontot az üzletekben. Denrynek azután az egészet ki kellett ott fizetnie. Így néha ideiglenesen az egész két fontnyi többlet az ő zsebéből került ki és ezt az összeget ő csak lassanként, csekély részletekben hajthatta be. Mivel pedig ez öt-hatszáz esetben megesett vele, meg fogjuk érteni vagyonának csökkenését; ha elképzeljük, hogy az eset ezerszer is megismétlődhetett látni fogjuk a komoly veszedelmet, a mely Denry feje felett lebegett; ha pedig számításba vesszük, hogy ezerötzszáz szövetkezeti tag is túlköltekezhetett, be fogjuk látni, milyen bűnösen ostoba volt Denry, mikor az Általános Takarékosági Szövetkezet hatalmas alkotmányát szerény kétezer fontnyi alapítókere építette fel. Ezt cselekedte. Mert együgyűségében mérhetetlen vagyonnak tekintette a kétezer fontot.

Igy történt, hogy az újabb és újabb aláírások egyre özönlöttek, Denry vagyona pedig fenyegetőbben apadt. És Denry nehezen tudott beenyugodni abba, hogy az új jelentkezőket visszautasítsa. Szigorította a szabályokat és kényszerítette a tagokat, hogy saját lakásuk helyett irodájában fizessenek és szabálytalanságokért külön büntetésnépzt állapított meg. De semmi sem volt képes az Általános Takarékosági Szövetkezet fejlődésében megakasztani. Denry úgy érezte, mintha valami rettenetes ember-tömeg közelebb és egyre közelebb taszítaná a szakadékhoz. Végre nagyon is akarata ellenére kénytelen volt kiírni az ajtajára, hogy új tagok további intézkedésig fel nem vétetnek. Az intézkedés okául a helyiség nagyságát és egyéb rendezkedési munkát mondták. Rosszkaraktúrák számára ez annyi volt, mint bukásának beismerése és Denry jól tudta ezt.

Hírek kezdtek keringeni és erősödni, hogy Denry híres Általános Takarékosági Szövetkezet egészségtelen alapon nyugszik és hogy belevásnak az almába majd a fogai annak, a ki beleharapott.

Denry belátta, hogy valami nagyot, valami elhatározót kell cselekednie. És pedig sürgősen.

(Folytatás következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Két leány. Szemere György ily című regényét, mely most jelent meg könyv alakban, lapunkon ismertetjük már az olvasók. Emlékezhettek nekies ívű cselekvényére, a magyar életből kimetszett alakjaira és koncepciójára erős lendületre. Szemere, a magyar fajszereget írja, nemcsak nagyon jól ismeri és érti a magyar életet s különösen az úri osztályokét, hanem lelkileg is elmerül benne, idealizált alakjaiban látja a nélkül, hogy lemondana vele szemben a kritika jogáról. Az ő felfogása szerint a magyar és kivált a magyar úr kiváltóságos fajta, a melynek megvan a hajlandósága különözések és bogarasságok fűlesztésére, de viszont egész különlegesen pompás ember-példányokat tud termelni, olyanokat, a kikhez sehol sincs hasonló s a kik felette állanak eredetiségben, tehetőségben, erkölcsi erőben mindenféle más fajtáknak. A *Két leány* regénye is ilyen alakok egész sorát mozgatja: az öreg Belényessy gróf, a kiből némely furcsaságok emelkedett erkölcsi lényvel társulnak, a világutazó Ottó gróf, a ki titkolt szenvedélyt messze Indiában próbálja lehűteni, a hatalmas különöz oligarcha és lángoló magyar Mr. vray, mindegyik a maga módján a magyar úr egy kiváló típusát akarják megvalósítani s mellettük az idealizáltan festett nőalakok a magyar úr nő képét emelik magasra. Az író láthatólag befolyásolja ítéletében a magyar dolgokról való priori koncepciója s ezért ábrázolásában ép úgy, mint kritikájában bizonyos egyoldalúságok vannak

s a kép, melyet ad, talán az író akarata ellenére is stilizálnak, sőt kissé konstruálnak is tünik fel. Mindenesetre komoly írói ambíció eredménye a regény, erős gondolati háttérre van, a mely az író közbeszótt reflexiói révén kiterjeszkedik a magyar probléma csaknem teljes komplexumára, a melyet az író, látszik, hogy erős érzéssel, mondhatni szenvedéllyel gondolt át s így, a ki nem is ért egyet vele minden gondolatlában, érdeklődve olvassa. A kétkötetes regényt a Franklin-Társulat adta ki; ára 10 korona.

A magyar állam életrajza. Szeffü Gyula ily című könyve eredetileg német közönség számára készült s egy igen tekintélyes s nevezetes német tudós szerkesztése alatt megjelenő német vállalatban jelent meg. A magyar állam fejlődésének képét akarja megmutatni a történeti esszé tömör formájában, csak azokat a jelenségeket veszi tárgyalása körébe, a melyek az állami fejlődés folyamára valóban hatást tettek. Két főszempontra alapítja fejtegetéseit. Az egyik az, hogy a magyar állam, keletkezése korától a mai korig, egyetlen nemzetnek, a magyarnak a produktuma, a másik pedig az, hogy a magyar állam már megszerzésekor belépett a keresztény-germán kultúra közösségébe s ebben, bármennyire másféle szorították a történelem egyes időszakában ellentétes történelmi erők, meg is maradt mind máig. Ennek a kettős szempontnak a távlatából szemléli a történet ezer éves folyamatait, a melynek folyamán a magyar állam átment a fejlődés mindenféle fázisain, de alapvető karakterét mindig megtartotta, a nomád államtól a nemzeti államon, a rendiségben s a török időkben való három részre oszláson át egészen a modern alkotmányos állam kialakulásáig. Ebben a tárgyalásban úgy tünik élni a magyar állam, mint valami élő s organikus egység, a mely biológiai törvények és hatások szerint alakul és változik, de azért mindig ugyanaz marad, mert alapvonalait, mindenkor egységét megtartja. Hogy ezt így meg tudja mutatni, az a könyv legnagyobb érdeme, mert ettől kapja a kép, melyet rajzol, azt a szemléletességet és azokat a határozott körvonalait, melyek az arculatát minden más hasonlótól felismerhetőleg megkülönböztetik. Másik jelessége előadása módjában van: a nyugodt fejtegetés hangján, nagyon világosan és mégis szigorúan tudományos kategóriák szerint tárgyalja a témáját, a szakembert kielégítő módszerrel és kritikájának tudományos színvonalát, a művelt laikus pedig folyamatosan érdeklődéssel olvassa, a mint szemé előtt fázisról-fázisra, arcvonásról-arcvonásra ki-

alakul a magyar állam és a sorsával egybefűzött politikai magyar nemzet képe. Néhány nagy történelmi alakot külön megrajzol az író, kevés, de jellemző és erőteljes vonással, köztük különösen Szent István alakja emelkedik ki, a melyet különösen megértéssel és melegséggel tárgyal, őt mutatja be mintegy a magyarság és a magyar állami gondolat mindenkorai reprezentánsát. A könyv német kiadása tisztességgel képviseli a magyar történeti tudományt a német irodalomban, de a magyar kiadás is hűzogat pótol, mert hasonló rövidre fogott s a mai tudományos kutatás színvonalán álló könyvünk nincs. Mindent a történeti kutatás mai eredményei alapján dolgozik s az olvasó, a ki iskolai tanulmányai és későbbi olvasmányai alapján ismeri csak a magyar állam történetét, meglepetve látja, mennyi új és fontos eredményt ért el a magyar történet-kutatás s szakkönyvek, adatgyűjtemények és folyóiratok a nagyközönségig sohasem jutó sokaságában mennyi olyan fontos anyag van felhalmozva, a mi még nem tudott a köztudatba használni. A kötet függelékbe becses kritikai összefoglalást adja a magyar történelemre vonatkozó irodalomnak.

Négy kosár. Berzók Árpádnak öt derűs novelláját adta ki egy kötetben a Magyar Könyvtár. Ártatlan, kedves apróságok a házaséletből: annak története, hogy mert adott a kislány négy-szer egymás után kosarat udvarlójának, míg végre ötödösöz hozzáment, aztán meg a férjéről, a ki nem tűri, hogy a felesége felbontsa a leveleit, de maga megsérti a levéltitkot, mikor féltékenykedni kezd; meg a gavallérról, a ki szívesen kezdene viszonyt a szép özvegygel, de elvinni nem meri, mert nincs pénze. Ilyenek a témák, kicsinyek, anekdotaszzerűek, kedvesek, egy-egy egyszerű ötletke valamennyi, vidáman, kissé régies tréfálkozással elbeszélve. A ki elolvassa, egy kellemes, könnyed órát tölt velük.

A többtermelés nemzeti organizációja. Löherer Andor ily című új könyve a mostanában legtöbbször emlegetett magyar gazdasági probléma megoldására vonatkozólag ad figyelemre méltó gondolatokat. Gondolatmenetének lényege az, hogy a kis gazdasági vasutak hálózatának kiterjesztését propagálja, a mi nemcsak a többtermelés tenné lehetővé, hanem módot adna arra is, hogy a magyar gazdák termékeiket iparilag maguk dolgozzák fel s mint kikészített ipari és kereskedelmi árucikket hozzák forgalomba. Az így elérhető többtermelésből és iparosodásból várja aztán, hogy a háború

terheinek elviselése lehetővé váljon. A könyv hazafiú lendülettel, erős hittel és alapos gazdasági és technikai tájékozottsággal tárgyalja a fölvetett kérdést.

A Jó Pajtás. Benedek Elek képes gyermekrajpa legújabb, március 24-iki számába *Feleki Sándor* írt verset, *Nászai Elza* elbeszélést. *Benedek Elek* folytatja *Rókné komámasszony* budapesti utazásának történetét, *Balla Ignác* és *Balás Béla* érdekes történetet mond el, *Acar Gyula* kedves mesét ad. Sok szép kép, kis krónika-rovat, tarka mese, rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám gazdag tartalmát. A *Jó Pajtás*-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára egész évre 16 korona, fél évre 8 korona, negyed évre 4 korona, egyes szám ára 32 fillér. Mutatóvány-számot kívánatra küld a kiadóhivatal. IV. ker., Egyetem-utca 4.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Március 14. A románok az osztrák és magyar területen általuk még megszállva tartott utolsó keskeny sávokat is kiűrtették. A monarchia keleti része három és fél év háborújának nyomozató sülly alá teljesen felszabadult. Odessa tegnap délután óta a szövetségesek kezében van. A nyugati harctéren tüzérsgői és légi harczok. Az olasz harctéren a Pasubio-tömb déli felsikáján lévő olasz sziklaállásokat tegnap nagy területen levegőbe röpítették.

Március 15. A németek Ukániában a Gomel-től és Kievtől Bachmatsch felé vezető vasútvonalakat fenyegető bandákat többszöri harczban visszaverték. Bachmatschot megszállották. A nyugati harctéren Flandriában tüzérsgői harcz. A Presnestől északra és északkeletre lévő német állások déltől kezdve erős romboló tév alatt állottak. Erős francia csapatok előretörését a németek visszaverték, csak a Thiury-Naury útól nyugatra tudták a lábukat megvetni az első árkokban.

Március 16. A nyugati harctéren tüzérsgői tevékenység.

Március 17. A nyugati harctéren Flandriában tüzérsgői tevékenység. Az Ailette mentén, Berry au Bactól délnyugatra, valamint Tahure mellett német vállalkozásokkal kapcsolatban időnként fokozódott a harzi tevékenység. Avocourttól nyugatra francia csapatok előretörését a németek részint tüzeléssel lekötötték, részint közelharczban verték vissza.

Hajndövesztő, amilyen még nem létezett.
Rövid idő alatt dús hajat növeszt és megakadályozza a hajhullást, megújítja a korai öszülést, egy hónap alatt fényes eredmény. Ára 10 és 15 K. BOTÁR, REGINA Budapest, VII., Erzsébet-körút 34. I. em. Illatszerekben nagy választék.

Perzsaszőnyeg-különlegességek!
Antik ezüst tárgyak, nagy választékban kaphatók ROSENSTINGLNÉL
IV., Deák-tér 4. * Telefon 6-76.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)
A főváros első és legrégebbi csipke-tisztító, vegyítőtíró és kelmefestő gyári intézte.
Fiók: 11. Fő-utca 27, IV. Eski-út 6, Kecskeméti-utca 14, V. Harminczad-utca 4, VI. Teréz-körút 39, Andrássy-út 16, VIII. József-krt 2. Telefon: Jász. 2-37

EHRBAR
és minden más előkelőbb mestergyártmányú zongorát, pianót legelőszobában vehet a szolid Kiszolgálásról általánosan elismert
REMÉNYI MIHÁLY
ezeg zongora- és harmonium telepén, Budapest, VII., Király-utca 58. és 60.
Régi zongorák, pianók vétele, becseselése, javítása és hangolása.
Lehet már zongorát vidékre szállítani.

NINCSTÖBBÉ RHEUMA!
ha megrendeli a JUMOSSESE és JUNOKESZŐCZ törvényesen védett, orvosiilag kipróbált házi készítményét, mely rheuma, csig, köszvény, seclias ellen hatékony, fájdalomcsillapító, gyorsan ható, és szeszmentes itatót tartalmaz. A legújabb cselekedés egy adag eleget. Ára használati utasítással 10 korona. — Nagy adag 15 korona. BUDAPEST, VI. CZÁKÓ A.-né, Király-utca 90.

Anacol pastila
JÓ HATÁSÚ KELLEMEZŐ CUKORKA A TOROKÜREG FERTŐTLENÍTÉSÉRE
Patkányokat, egereket
biztos sikerrel **Patkány-halál.** Állapítja a Emberekre, háziállatokra teljesen ártalmatlan. Sok székfőző- és hálaírat. 1 doboz ára 3 1/2 korona 3 doboz 8 korona. KEMÉNY, Kassa, I. Póstafoák 12/R. 14.

Margit-Crème
a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összeállításában rejlik, a bőr azonnal felvési és kiváló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crème utánzókat és hamisítványokat, tessék eredeti védjeggyel ellátott doboz elfognani, mert csak ilyen készítményért vállal a készítő felelősséget. A Margit-crème természetesen, szírtalan vegyíztiszta készítmény, amely a külföldön nagy feltűnést keltett. Ára kis tégely 2 K, nagy tégely 4 K.
Margit-zappan 5— kor. Margit-pouder 1-50 kor.
Gyártja Füdes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszerésben, illatszár- és drogo-üzletben

A magyar mágnavilág alakjait mutatja be pompás meglevenítő erővel
SZEMERE GYÖRGY
legújabb regényében; címe
KÉT LEÁNY
Két kötet • Ára 10 K.
A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA
Kapható minden könyvkereskedésben.

AMPUTÁLTAK!
KELETI J. orthopádiai műintézet, Bpest, Koronaherczeg-utca 17.
A technika legmodernebb elveit és szavatosságát magán lási: műlábakat, műkezket, járó- és támpókat, testgyógyászati műfűzőket, valamint a betegápoláshoz szükséges összes cikkkeket.
Betegtolókoosok rokkantak és lábadozók részére nagy választékban!

Fiatalos, üde arczbört
varakozó elő 10 nap alatt és eltávolított minden tetőtől, agymint miltoszer, pattanás, sárgafolt, ránc, orrvörösség, lilacos, hervadt, pettyhűdt bört, a Dr. Kapszering-féle készítmény. A kúra egyszerű, otthon végződés, minden feltétlen sikert. Betegsége után az arczbört ragyogó szépségben, gyermek idejében és tisztaságban pompázik. 1 üveg 16—K. Diszkrét ártásküldés utóvalattal. — Gyár: KIVARTON & Co. — Székhely: GROSS ARZAL Budapest, VIII., József-körút 23. (Fülesdél 1.)

Második kiadásban jelent meg

A VILÁGHÁBORU

Vezérfonal iskolai tanításokhoz és tájékoztató a nagyközönség számára

A Magyar Paedagogiai Társaság megbízásából szerkesztette

dr. IMRE SÁNDOR

az állami polgáriak. tanítóképzőintézet tanára, egyetemi magántanár.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával.

Ára 12 korona.

E kötetet Angyal Dávid egyetemi tanár, Balanyi György főgimn. tanár, Kemény Ferenc reálisk. igazgató, Littyke Aurél pedag. tanár, Márki Sándor egyetemi tanár, Pilch Jenő honvédelmi tanácsos, Rác Gyula a f. v. Statisztikai Hivatal titkára és a szerkesztő tollából a következő háborús kérdésekről nyújt összefoglalást: a háború világtörténelmi előzményei, a hadi események (számos ábrával), az ország belső története a háború alatt, a hadviselő államok földrajza, a háború és a gazdasági élet, a közművelődés, a társadalmi mozgalmak, a közegészségügy és a háború, a közérkölcse, és a háború, elméletek a jövőről; befejezésként: szempontok a háborús kérdések iskolai feldolgozására.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható:

Lampel R. könyvkereskedése (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nál
Budapest, VI., Andrássy-ut 21. és minden könyvkereskedésben.

A MAGYAR KÖNYVTÁR Szerkeszti RADÓ ANTAL

új füzete:

891. szám

BERCZIK ÁRPÁD

NÉGY KOSÁR

ÉS EGYÉB VIG TÖRTÉNETEK

Ára 40 fillér.

A népszerű magyar humorista napfényes derűltsgű új elbeszélései.

Kapható minden könyvkereskedésben.

Vidám perczeket szerez magának,
ha elolvassa

ZSOLDOS LÁSZLÓ

új könyvet. Ozime:

AZ ÜRGE

Ára 5 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSSEN

13. SZÁM. 1918. (65. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, MÁRCZIUS HÓ 31.

Szerkesztőségi iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4

Egyes szám
ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is eszolandó.

ISMERETEK TÁRA

Szerkesztik ENDREI ÁKOS és MÁRTON JENŐ

Az Ismeretek Tára az iskolai ismereteknek rövid, de alapos magyarázata. — Eddig megjelent:

1. Szemkő Aladár. Magyar nyelvtan helyesírási szó-tárral — K 1.40
2. T. Badinyi Sándor. Magyarország oknyomozó története. Áttekintő összefoglalásokkal, érettségi és tankepesítő vizsgálatra készülőknek — K 1.80
3. Soltý Kornél. Latin nyelvtan gyakorlatokkal és két színes táblázzal — K 1.80
4. Lenkei Ferenc. Algebra — K 2.—
5. Ujj Gyula. Természettan. I. kötet: Mechanika. Akusztika — K 2.80
6. Ujj Gyula. Természettan. II. kötet: Fénytan. Hőtan. Mágnesség. Elektromosság. Kozmográfia — K 2.80
7. Márton Jenő. Német nyelvtan olvasmányokkal és gyakorlatokkal — K 2.—
8. Endrei Ákos. A magyar irodalom története a fontosabb művek tartalmi ismertetésével. I. rész: Kisfaludy Károly felléptéig — K 2.—
9. Endrei Ákos. A magyar irodalom története a fontosabb művek tartalmi ismertetésével. II. rész: Kisfaludy Károly felléptétől a legújabb korig — K 2.—
10. Soltý Kornél. Latin mondattan T. Livius, Corn. Nepos, J. Caesar és Phaedrus műveiből vett olvasmányokkal kapcsolatban — K 2.—
11. Lenkei Ferenc. Geometria I. rész: Planimetria és trigonometria — K 2.—
12. Lenkei Ferenc. Geometria II. rész: Stereometria és analitika — 2.—
- 13—14. Sajtó alatt.
15. Fehér Jenő. A tavaszi flóra legközönségesebb virágos növényeinek könnyű és gyors határozója. Kezdők számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.60
16. Tauber N. Nándor. Rövid kereskedelmi levelező a megfelelő német szólásmódokkal — K 2.80
17. Fehér Jenő. Az őszi flóra legközönségesebb virágos növényeinek könnyű és gyors határozója. Kezdők számára. 102 ábrával a bevezetésben K 1.20

A LAMPEL R. Kk. (Wodianer F. és Fiai) r.-t. kiadása.

Kaphatók minden könyvkereskedésben.

KRISZTUS SIRATÁSA. — Bellini festménye.